

Çöl Kraliçesi

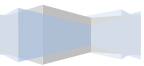
Janet Wallach, Çev. Püren Özgören

İstanbul, Can Yayınları, Mart 2016, 500 s., ISBN 978-975-07-2582-1

Yağmur ÇAKAN*

Tarih bilimi aslında engin bir denizdir. Bu engin deniz bizi sonsuz bilgiler öğrenmeye iter. Ancak çoğu zaman bunun kitaplardaki salt bilgi yolu ile halledileceği kanaatinde oluruz ancak bazen bir hayat hikâyesi de bize sonsuz bir bilginin kapılarını aralayabilir. Aşağıda tanıtımını okuyacağımız bu eser bize salt tarih bilgisi vermeyi bir kenara bırakıp bir hayat hikâyesi anlatırken aslında dönem olaylarını

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü , yagmurcakan.ygcy@gmail.com

da bize çok güzel ifade etmektedir. Janet Wallach sadece hayat öyküsü anlatmamış aynı zamanda bize dönem hakkında da derin bilgiler sunarken bunu genç bir kadının aşkları ve seyahatseverliği üzerinden anlatmıştır. Eser hiç şüphesiz ki Ortadoğu tarihi için farklı bir bakış açısı kazandıracaktır. Eser iki ana bölümden meydana gelmektedir ve her iki bölüm toplamda 36 küçük bölümden oluşmaktadır.

Kitabımızın ilk bölümünde dönemin Britanya’ında Sanayi ve kültür alanındaki yeniliklerden, şehirlerin durumundan bahsedilirken aslında Kraliçe Victoria dönemine değinilmektedir. Ülkenin gelişmişlik düzeyinden bahsedilirken bu düzey rakamlarla da desteklenmektedir. Gertrude Bell dünyaya gelmeden önce ailesinin durumundan bahsedilir. Gertrude’un doğumu ve aile hayatı detaylandırılarak anlatılır, çocuk denebilecek bir yaşta öz annesini kaybedip üvey annesine alışma sürecinde yaşadıkları detaylandırılır. Dönemin eğitim hayatından, kız çocuklarının bu eğitim hayatı içindeki durduğu nokta tanımlanırken Gertrude’un da eğitim hayatı anlatılmıştır. Gertrude’un Oxford Üniversitesi’ne girişi ve eğitim konusunda Gertrude’u diğer kızlardan ayıran zihin dünyasının resmi çizilir kitapta. Gertrude’un o dönem kızlarının eğitimine olumsuz bakılırken elde ettiği başarılar ve hayata karşı dik durmaya başlamasına da dikkat çekilmektedir.

Ne kadar eğitim almış olursa olsun dönem zihniyetinde kızların beyinlerinde yer ettirilen evlilik fikrinin onu çevreden soyutlanmamak adına bu fikre mahkum ettiği, Gertrude’un da evlilik yolunda yanlış bazı adımlar attığını anlatır. “Doğu sorunu”nun (s .59) Gertrude için öneminden ve onu harekete geçirişinden bahsedilir. İstanbul’a yaptığı gezinin birçok ayrıntısından söz edilir. Tahran ziyareti sırasında aşık olup evlenmek istediği Mc Cadaron ile yaşadıkları ve ayrılıkları ve Cadagon’u unutmak için yaşadıkları da okuyucuya aktarılır. Kudüs ziyaretinin anlatıldığı beşinci bölüm Kudüs’ün tanımının yapılmasıyla başlar. Gertrude’un isteğini gerçekleştirebilmek için Arapça öğrenmeye başlaması anlatılır. Kudüs ziyareti boyunca yaşadığı her şey tek tek kitaba konu edilmiştir. Dürzi dağlarına yaptığı ziyaret hikâye edilir. Şam civarındaki Hasine kabilesi ile yaşadıkları da betimlenerek anlatılır.

İngiltere’ye döndükten sonra yaşadıkları Avrupa gezileri konu edilmiştir. Dağlara özellikle zirvelere çıkma merakı üzerinde durulur. Dağlara olan tutkusu ilgi çekicidir. 1902 senesinde yeniden çıktığı Ortadoğu ziyareti önemlidir. İzmir’e ziyareti buradan Hayfa’ya geçişi ve yeniden yaptığı Kudüs ziyareti esnasında yaşadıkları kayda değer. Yeniden Avrupa’ya dönüşü ve bu sefer tırmandığı –ki Alplere tırmanmak demek olan - Finsteraarhon’a giderken yaşadıkları ve sonrasında yaşadığı sıkıntılar uzun uzun betimlenmiştir.

Kısa bir Amerika ve Hindistan ziyaretinden sonra sıkılıp ülkesine geri dönüşü ve Londra’da geçirdiği zaman diliminden sonra tekrar Ortadoğu’ya gidişi anlatılır. Beni Sahr kabilesine yaptığı ziyaret ve Dürzilerle yaşadıkları anlatılmıştır. Bu arada yazdığı kitaplar konu edilmiştir. Eğitilmiş ve kültürlü bir kadın olmasına rağmen gelenekçi kurallar içinde büyütülen bir Victoria dönemi kızı olduğu için

Sülfajet¹ hareketine karşı çıkışı ile 1914 yılında çıkmış olduğu bir Suriye gezisinde yaşadıkları aktarılır. Türk askerlerinden kaçışı da bu bölümde betimlenmiştir.

Eserde Gertrude'un Birinci Dünya Savaşı boyunca Lawrence ile ilişkileri, Kut'ül Amare yenilgisi, sevgilisi Dick'in Çanakkale'de ölümü gibi ilgi çekici konular yoğundur. Savaş sonrası barış konferanslarının Irak üzerine yansımaları, 1920'de Irak'ta İngiltere'ye karşı ayaklanma ve Emir Faysal'ın Irak tahtına getirilişinden Bell'in 1926 yılında intiharına kadar olaylar dikkat çekici bir şekilde sunulmuştur.

Kitabın harita ve fotoğraflarla desteklenmesi okuyucunun zihninde yer etmesini sağlar. Gayet açık, anlaşılır ve sade ve betimleyici bir dil kullanılmıştır. Dönemi salt bilgi olarak değil de bu bilgileri bir insanın hayatından resimlemek anlamlı bir fark yaratmıştır.

¹ Sülfajet: İngiltere'de sadece yerel ya da dernek seçimleri gibi yerlerde oy kullanan kadınların ülke seçimlerinde oy kullanmak için başlattığı isyan hareketinin adı.